

3286

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՍՒՍԵԱՆ ԳՊՐՈՅԻ

Գ Ր Ա Գ Է Տ

Ուղղագրական ձեռագիր յօդուածներ

ԱՌԱՋԻՆ ԳՐԹՈՅԿ

Կ Ա Ջ Մ Ե Ց Ի Ն

Մ. ԱՐԵՂԵԱՆ, Ա. ԱՐԵՂԵԱՆ ԵՒ Մ. ՄԱՏԷՆՃԵԱՆ

— H E R I N —

Հ91.99.1

Ա-13

ԹԻՖԼԻՍ, 1912
ՏՊԱՐԱՆ «ԷՍՊԵՐԱՆՏՕ»

Արմ.
3-4473/2

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՑԻՆ

491.99-1

Ա-13

Գ Ր Ա Գ Է Տ

Ուղղագրական ձեռագիր յօդուածներ

Ա.Ռ.ԱՋԻՆ ԳՐԲՈՅԿ

ԿԱԶՄԵՑԻՆ

Մ. ԱՐԵՂԵԱՆ, Ա. ԱՐԵՂԵԱՆ ԵՒ Մ. ՄԱՏԵՆՃԱՆԸ

ԿԻՅ. № 21094

ԹԻՖԼԻՍ, 1912

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Ուղղագրութեան ուսուցումը շատ է զբաղեցրել գիտական մանկավարժութեան ներկայացուցիչներին և ուսուցիչներին: Ամեն մի դասատուի յայտնի է, թէ՛ հր-քան մեծամեծ դժուարութիւնների հետ է կապուած ուղղագրութեան ուսուցումը և թէ՛ հրքան, յաճախ, չնչին արդիւնքների է հասցնում այն:

Մի մանկավարժ ասում է. «Ուղղագրութեան ուսուցումը—դա ուսուցչի խաչն է»: Մի ուրիշի կարծիքը. — «Ձեռն չափազանցնում ասելով, թէ ուսուցիչներն իրենց աշակերտների տետրերն ուղղելով վերջ ի վերջոյ մարմնով և հոգով սպանւում են»: Եւ ուրիշ նման կարծիքներ:

Երկար որոնումներից յետոյ էքսպերիմենտալ մանկավարժութեան ականաւոր ներկայացուցիչները՝ պրոֆ. Լայ, Մոյման և ուրիշներն եկել են այն եզրակացու-թեան, որ ուղղագրութեան ուսուցման դիւրին և նպատակայարմար միջոցն է ար-տագրել տալը, այն ևս՝ ձեռագիր յօդուածներ:

Գրութեան ժամանակ, ինչպէս ցոյց են տալիս բնախօսական-հոգեբանական նորագոյն հետազոտութիւնները, առաջնակարգ դեր են խաղում մոտորական (շար-ժողական) տպաւորութիւնները:

Այս տեսութիւնը հաստատուում է բազմաթիւ էքսպերիմենտներով: Այդ էքս-պերիմենտները ցոյց են տուել, որ արտագրութեամբ սովորող աշակերտները վեց ան-գամ աւելի պակաս սխալ են անում, քան թելադրութեամբ: Լայի կատարած էքսպերի-մենտների հետեւանքները հաստատել են և ուրիշ գիտնականների կողմից արուած փորձերը: Այս դրական հետեւանքին հասցնում է արտագրութիւնը ոչ միայն սխալ-ների թիւը զգալի կերպով նուազեցնելով, այլ և այս ձևով սովորած ուղղագրու-թիւնն աւելի երկար է մնում յիշողութեան մէջ:

Թէ Լայի և թէ ուրիշների կողմից արուած էքսպերիմենտները բերել են նաև այն եզրակացութեան, որ աւելի արդիւնաւոր է արտագրել տալ ձեռագիր և ոչ թէ տպագիր օրինակներից: Դրա հետեւանքը լինում է այն, որ աշակերտներն եր-կու անգամ աւելի պակաս տառասխալներ են անում: Եւ հասկանալի է: Ձեռագրից արտագրելու ժամանակ աշակերտը ստանում է անմիջական տպաւորութիւններ հենց այն նշանների, որ պէտք է վերարտադրէ նա արտագրելով, իսկ տպագիր օ-րինակից արտագրելու ժամանակ կատարւում է բարդ գործողութիւն, այսինքն՝ տպա-գրած բառապատկերները պէտք է փոխակերպէ ձեռագիր բառապատկերների:

Դեռ Ուշինսկին խորհուրդ էր տալիս արտագրել ձեռագրից: 80-ական թուա-կաններին Վ. Պ. Շերեմետևսկին յայտնել է այն կարծիքը, թէ «ուղղագրութիւնը գեղագրութեան պէս գրաֆիկ արուեստ է, ուստի և դրա համար ձեռնարկ

Մեր կազմած և մշակած յօդուածների արտատպութեան իրաւունքը վերապահուած է:

Տպարան «ԷՍՊԵՐԱՆՏՕ» Ելիդ. № 17.

Шрифты заявлены

1552-98

պիտի լինին ձեռագիր օրինակներ»։ „НЕ ВѢРЬ СЛУХУ, А ВѢРЬ ГЛАЗУ, ИДО СВОЙ ГЛАЗѢ—АМАЗѢ“ (Մի հաւատայ ականջիդ, այլ հաւատա՛ աչքիդ, որովհետեւ աղա՛մանդ է աչքդ)։ Լայի և ուրիշ էքսպերիմենտալ մանկավարժների մեծ ծառայութիւնն եղել է այն, որ նրանք բնախօսական-հոգեբ. հիմունքներով և բաղմամբիւ էքսպերիմենտներով հիմնաւորել են արտագրել տալու, այն ևս ձեռագրից, առաջնակարգ նշանակութիւնն ուղղագրութիւն սովորեցնելու համար։

Կարևոր է շեշտել նաև այս հանգամանքը. ձեռագրից արտագրել տալը չըպէտք է լինի մեքենայօրէն։ Բառերի և անկապ ֆրազների (որոնցից և բաղկացած են լինում սովորաբար «գեղագրութեան» ձեռնարկները) արտագրութիւնը ձանձրալի և բթացնող է։ Արտագրութիւնը պէտք է լինի ամբողջական և իմաստալից յօդուածներից։ Այս ուղղութեամբ կատարուած էքսպերիմենտների հետեանքներն էլ նշանակալից են. ամբողջական, իմաստալից յօդուածներ արտագրելով՝ աշակերտները կրկնակի անգամ պակաս սխալ են արել, քան ֆրազներ արտագրելով։

Աշակերտին արտագրել տալուց առաջ լաւ պէտք է իւրացնել տալ նիւթի բովանդակութիւնը, բառերը և նրանց արտասանութիւնը։ Ուսուցիչը պէտք է ձեռագիր դասագրքի վրայ աշակերտին դիտել տայ մանաւանդ այն բառերի գրութիւնը, որոնց վրայ առանձնապէս պէտք է ուշադրութիւն դարձնել։ «Զբաղւած է ոչինչ ուղղագրական վարժութեան նիւթ դարձնել, քանի դեռ չէ իւրացուել բովանդակութեան և արտասանութեան կողմից» (Լայ)։ Առնենք օրինակ այս գրքոյկի առաջին յօդուածը, որ մի ժողովրդական բանաստեղծութեան ամբողջական հատուածն է։ Այդ հատուածի բովանդակութիւնը և բառերի մաքուր արտասանութիւնը լաւ իւրացնել տալուց յետոյ ուսուցիչը պիտի դիտել տայ հետեւեալները.

1. վերնագրի և ոտանաւորի տողերի առաջին բառերը գլխատառով գրելը։ 2. ա ձայնաւորից յետոյ վ հնչիւնի գրութիւնը և տառով (լուսացաւ, հաւ, աշխատաւոր), իսկ բառի սկզբում՝ լ տառով (վեր) 3. ոյ երկբարբառը (լոյս, ծոյլ) 4. ն յօգն արտասանութեամբ միանում է յաջորդ բառին (լոյս-ն-է, ծիտ-ն-է, հաւ-ն-է)։ 5. դ տառը մնալով բառի մէջ. և վերջապէս 6. նայելով տեղական արտասանութեան՝ ուշադրութեան պիտի առնուի այս կամ այն բառի ուղղագրութիւնը։ Վրաստանցի աշակերտներն օրինակ, ր և ո տառերը շփոթում են. եթէ այս յօդուածն արտագրողը վրաստանցի է, ուսուցիչը պէտք է աշխատէ նախ լաւ արտասանել տալ՝ բարին, ծառին, թառին բառերը և ապա դիտել տալ նրանց գրութեան տարբերութիւնը։

Յաջորդ յօդուածների մէջ պէտք է հետզհետէ լրացուին ուղղագրական կանոնները։ Երկրորդ յօդուածի մէջ, օրինակ, («Մեր ընտանիքը») աշակերտը պիտի սովորէ գլխատառի գործածութիւնը գրուածքի սկզբում, վերջակէտից յետոյ, յատուկ անունների մէջ, պարբերութեան սկզբում, իսկ 4-րդ յօդուածում («Փոքրիկ Աշխէնը»), չափերից յետոյ, այսպիսով հետզհետէ ամբողջացած կըլինի գլխատառի գործածութիւնը։ Երկրորդ յօդուածում նոյն ձևով, ինչպէս առաջինում, պէտք է ուշադրութեան առնուին ուղղագրական տեսակէտից կարևոր բառերի գրութիւնը և նրանց համախմբումները (ընտանիք, հօրս, մօրս. Արուսեակ, Տիգրանեան. երեք, երկու. հիւսն, Յարութիւն)։ Եւ եթէ կան նախորդ յօդուածի մէջ սովորած բառերի կարգին պատկանող նոր բառեր, պէտք է մի խմբի վերածուին. լոյս, ծոյլ, բառե-

րի հետ քոյր բառը և այլն։ Այսպէս նաև միւս յօդուածները, միշտ դիտել տալով բառերի բնորոշ կողմը և արդէն ծանօթ բառերի հետ ունեցած ուղղագրական նմանութիւնը։

«Գրագէտ»-ի մէջ աշխատել ենք, որքան կարելի է, նիւթն և լեզուն յարմարեցնել աշակերտների պատրաստութեան, ինչպէս և ուղղագրութեան համար կարեւոր բառերը հետզհետէ գործածել ու կրկնել ամբողջ գրքի ընթացքում, առանց արուեստական կուտակումների։ «Գրագէտի» այս և յաջորդ գրքոյկները նկատի ունին մեր ծխական և թեմ. դպրոցների պատրաստական և ստորին դասարանների դասընթացը։ Իւրաքանչիւր գրքոյկ մօտաւորապէս մէկ ուս. տարուայ համար է սահմանուած։

* *

Ինչ վերաբերում է ներկայ ձեռնարկի երևան գալուն՝ կարևոր ենք համարում յիշել հետեւալը։

Ներսիսեան դպրոցի մանկավարժական խորհուրդը 1910-11 ուս. տարում քննութեան առարկայ դարձնելով ձեռագրից արտագրել տալու հարցը՝ ընդունեց նրա առաջնակարգ նշանակութիւնն իբրև ուղղագրութեան ուսուցման նպատակաշարմար միջոց և յանձնարարեց հայերէնի դասատուներին այդ ուղղութեամբ մի ձեռնարկ կազմել։ Ահա այդ յանձնարարութեան հետեանքն է ներկայ ձեռնարկը։

Գործի տեխնիկականին դիմելով՝ մենք սկզբից տեսանք, որ ձեռագիր յօդուածներ փորագրել տալն ունի ամենամեծ անյարմարութիւններ։ Ուստի աւելի լաւ համարեցինք ծախքի առաջ կանգ չառնելով, Լայպցիգում պատրաստել տալ հայերէն ձեռագիր տառերի մայրեր, ստեղծել հայերէն ձեռագիր տառեր, որ և մեր կողմից հայկական տպագրութեան 400-ամեայ յոբելեանի նուէրն ենք համարում։ Այսպիսով հայերէն տպագրութեան արուեստի մէջ մի նորութիւն է մտնում—հայերէն ձեռագիր տառեր։

«Գրագէտի յոբելեանական ձեռագիր տառերն» անշուշտ ունին պակասութիւններ, որոնք անխուսափելի էին գործի նորութեան և հեռւոր երկրում պատրաստել տալու պատճառով. սակայն յոյս ունինք, նկատած սխալներն ուղղելու 3-րդ և 4-րդ գրքոյկների մէջ։

Պարտք ենք համարում այստեղ յայտնելու, որ «Գրագէտի յոբելեանական ձեռագիր տառերը» գծագրելիս մեզ իրենց սիրալիք աջակցութիւնն են ցոյց տուել պ. պ. Նկարիչ Ա. Շամշինեան, գծագիր Էքսիզեան, փորագրիչ Լևիտ, ձուլարանատէր Վ. Մադէր։ Վերջինի ձուլարանում են ձուլուել, Լայպցիգում պատրաստել տուած մայրերից, «Գրագէտի յոբել. ձեռագիր տառերը»։ Վերոյիշեալ պարոններին յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնը։ Մեր խորին շնորհակալութիւնն ենք յայտնում նաև Ներսիսեան դպրոցի յարգոյ վարչութեան և մասնաւորապէս դպրոցի վերատեսուչ պ. Յ. Պոնոնուցին՝ իրենց կողմից արուած նիւթական և բարոյական աջակցութեան համար։

ԿԱԶՄ ՈՂՆԵՐ

Թիֆլիս, ապրիլ, 1912

Աղբարեւ.

ա բ գ դ ե զ է ը թ ի յ լ խ ծ է հ
 չ ղ և ճ յ ն ռ յ զ ռ ս լ ք ը
 ւ փ ֆ և օ ֆ:

Ա ղ Գ Պ Ե Զ Է Ը Թ Ի Ի Լ Խ
 Ծ Է Կ Զ Ղ Լ Վ Զ Ե Ե Ն Զ Ս
 Գ Ն Ս Վ Ս Ք Յ Փ Զ Օ ֆ:

Զայնարեւ.

ա, ե, է, ը, ի, ռ, օ, ու:

Է ցաւոր.

ւ. էլ, էլի, էլ, է, է՛, էր, էրր, էր.
էրնի, էրի, էրն.

բ. բալէ, բոլէ, կը բերէ:

Ե ցաւոր.

ւ. ես, եկ, ել, երկրնի.

բ. յեժ, յեր, չեր, դեղիւ:

Ը հնչիւն.

ւ. ընկեր, ընդամիք.

բ. ըրնել, գրնել, խղար, աարդ.

գ. քուլն, գիրիք, քերքակ:

Երկրարքաւոր.

այ, ոյ, ես, եօ, իւ.

ւ. գայ, ալժ, ըայր.

բ. ծոյ, գոյն, լոյս.

գ. սեւեակ, դարչեակ.

դ. եօթ, արդեօ.

ե. հիւր, ըիւս, հարիւր:

Վ հնչիւն.

ւ. վալել, վեր, վերի, վիլ.

բ. ուր, ուկի, որդի, որք.

գ. հաւ, ցաւել, արեւ, քերեւ, երեւել,
թիւ, հիւանդ.

դ. ծով, սովորել, գովել.

ե. ասունս է, կունունս է.

զ. զր-ւարթ, զուարթ. նր-ւէր,
նուէր.

սարսուէր, ցունել, գրունել:

1. Դռաւարաց.

Դռաւացաւ, յռաւացաւ.

Դոյսն է բարին,

Զրբն է ծառին,

Խաւն է բառին:

Սիւսաւարաւոր, ի՞նչ կայ բանի,

Զոյս ծարդուն խնայ ցանի:

2. Մեր ընդամիսի.

Ես ուր ցարեկան եմ, անունս է
Մահան: Ունիմս կայր ու ծայր, երեւի
եղբայր և երկու խոր: Մենք բոլորս
կայսունս եմք ինչ ընդամիսի:

Խօրս ամուսնն է Հարուսթիւն, Վօրս
ամուսնն է Զարուհի: Եղբայրներս
կոչուած են՝ Գրիգոր, Մարդան և
Խաչկ, իսկ քոյրերս՝ Մարիամ և
Լիռուսեակ: Մեր ազգանունն է
Մեղրանեան: Խաչրս դերձակ է:

Մեր քան Տեճն է իմ պառաւ քա-
ւոր. նրան Տեմիս անունս շար եմիս սի-
րուած:

3. Մեր քուսնը.

Մեր քուսնն երկու շարկաւնի
Վի շէմի է. ներքեւի շարկուած Տեմիս

եմիս ապ-րուած, իսկ Վե-րեւի շար-
կուած՝ ու-րիշ-նե-րը:

Մեր բո-նա-կա-րանն ու-նի ե-րեւի
սե-նեակ՝ Վէկ ըն-դու-նա-րան, Վէկ
սե-ղա-նա-րուն, Վէկ էլ նրն-գա-
րան:

Ըն-դու-նա-րա-նուած կան ա-թոռ-
ներ, երկու սե-ղան, գոր-թե-րի պա-
հա-րան: Մա-րե-րը քար-դա-րած
են պար-կեր-նե-րով. յա-րա-կին
փր-ուած է Վի նախ-շուն գորգ, իսկ
ա-ռաւ-րա-դից կա-րած է Վի Տեճ
շաւիկ:

Արն-գա-րա-նու՛ր կան Նահ-Լա-
կալ-նե՛ր, հա-գո՛ւս-յի պա-հա-րան,
ար-դո՛ւ-պար-դի սե-ղան՝ վր-րան
հա-յե-յի:

Ա՛նի Լա-շո՛ւր ե՛նի սե-ղա-նա-րա-
նը: Ա՛նի-նա-րան դրո-նից դուրս
ե՛նի գա-լիս պա-տը՜-գա՛ւ-բը. ազ
կող-նու՛ր գրը-նը-ւու՛ր է Ներ խո-
հա-նո-յը, իսկ դի-Նա-յը բակն է
իր փոփ-րիկ պար-տե՛-պով:

4. Փոփրիկ Աշխենը.

Փոփրիկ Աշխենը շար էր սիրու՛մ.

իր պառաւ քապրն: Ա՛նի անգա՛ւ
քապր ծննդեան ցուն էր: Կայրիկն
ասաց Աշխենին. «Աղգիկս, Ասր-
ծուն աղօթիր, քապրիկի հա՛նար եր-
կար ու բախարաւոր ծերութիւն իրնդ-
րիր»:

Բարի աղգիկը պապասխանեց.
«Ահայի շաւ չի լինի, Կայրիկ, Ասր-
ծուն խնդրե՛մ՝ նորից զաւիշացնի
քապրիկին. Էտրի՛ք է, որչափ ծերա-
ցաւ»:

5. Խաղողի ողկոյցը.

Մայրն իր աղգկան ըն ընծ ողկոյց Խաղող ցուեց, բայց աղգիկը փոխանակ ուրեղու՝ ցարաւ իր հիւանդ եղբորը:

Եղբայրն էլ չը կերաւ, այլ ուղարկեց իր հորը: Կայրն այդ խաբանակ դաշտու՛մ արեւի ցակ աշխարհու՛մ էր: «Թող նա՛ ուրի, ցոխանայ», աւայ որդին:

Կայրը պահեց Խաղողը և իրիկունը յետ ցարաւ իր կնոգը: Կինն ընդամենի աէրը որ ցեաւաւ, փառք

ցուեց Սարծուն և Կարթուրեց ցաւակներին: Հետոյ ողկոյցը ըստ ըստ անելով՝ արեւսին էլ բաժին հանեց:

6. Բարեսիրտ Վարդուհին.

Փոքրիկ Վարդուհու ըստը Ծանր հիւանդ էր: Բժիշկը հիւանդին դառն դեղ էր ցուեց խնայու: Մայրը ցրցուելով էր խնայու դեղը. աղգիկն այդ որ ցեաւաւ, աւայ. «Մայրիկ, թող ին ցեղ ես խնայու դեղը»:

7. Փայրէ աճանը.

Ասայր սասորիկ ծերայեղ էր. աջ-
ներն ալի ևս լաւ չէին քանոնը, ա-
կանգները ծանրայեղ էին, շտափերն
էլ դողուն էին. կերակրի կաւէ ա-
ճանը յի քանի անգամ շտափից ըն-
կել էր և զարդոշել:

Աի օր աճանը դարձեալ կոյր-
րուշեց. որդին ու հարսը բարկացան,
նրա հաճար յի փայրէ աճան գնե-
ցին և նրան սենեակի յի անկիւ-
նուճ առանջին էին նստեցնուճ Էաշի:

Աի քանի օրից յետոյ ծերունու

թոռները, յապակին նստած, ինչ որ
բան էր շինուճ քախքակի կրոր-
ներից. ծնողները հարցրին.

— Այդ ինչ էս շինուճ, Աօղոս:

— Փայրէ աճան, պաքաւսանեց
ճանուկը. որ երբ ծերանաճ, չեղ էլ
սրանով կերակուր քանճ:

Հայրն ու ճայրը նայեցին իրար
երեսի ու կարճեցին: Աշնուհեպե
նրանճ ծերունուն իրեւց հեպ էին
Էաշի նստեցնուճ և հեպը սիրով
էին փարուճ:

8. Կայրուն.

Կայրուն եկաւ փրարի, փրարի,
հապար նապոյ, ինչպէս հարարի.

Պունըստ արքայ թաթիկներոյ,
Մայր սանրեայ շանգիկներոյ:

— Կայրու, կայրու, էր ես ցրցուն,

Թէ Նկներն եմ աշուր արքուն:
Կայրուն առաւ. «Միա՛՛, Նիա՛՛»,
Նիսինքն թէ այո՛, այո՛:

9. Հրճար Նկները.

Մկներն առաջին Նիսեանց. «Ին-
չո՛ւ կայրուն չէ վարսենուն Նեյնից և

բռնուն՝ է Նեյ: Նից նրանից է, որ
Նեյն ոչ եղգիւր ունենի, ոչ զէնի. ե-
կէ՛ք, Նեյն էլ զիւնուենի»:

Նրանի Նի Նի փայր արեցին, եղ-
գիւրի քեղ կապեցին գոշիւներին,
որ, երբ կայրուն գայ, կռուեն նրա
դէ՛մ: Բայց հեւց որ կայրուն եկաւ,
բոյորն էլ սկսեցին փախչել, որ էլի
Նիւնեն ծակերը: Նրանի, որ եղգիւր
էին լինել, չը կարողացան ծակը
ներս Նիւնել. կայրուն Նէկ Նէկ բռ-
նեց նրանց ու կերաւ:

* * *

Առէկր ծակր չէր ընդունւ, ցա-
րաւելն էլ պոգից կապեց:

Հօմբր շինեցու ցտոյ՝ աջն էլ հա-
նեցին:

10. Երկու ահոր.

Երկու ահոր կուռու՝ էին փողո-
ցու: Ա՛էկր յաղթեց Վրաին: Հաղ-
թուողը փախաւ, ըսաւ բակր, բաժ
կացաւ այնպէս. իսկ յաղթողը թուաւ
բարչրացաւ կրուրը և սկսեց հպարտ
Նաւ գալով՝ ծուղրուղոն կանգել:

Ա՛էկ էլ յանկարծ վերեւից Վի ար-

ծիւ իգաւ ցած, առաւ աչդ հպարտին
ու վերացաւ օդի Վէգ:

11. Կենդանիներ յայտն.

Այս հաւին ըսիկ արե՛ք. թնչ լաւ
է Նաւ ածու՝ իր շագերին. երբեւն
երբեւն կանգ է առնու՝ և շայն ցա-
լիւ. «Կը՛ր, կը՛ր, կը՛ր, կը՛ր»: Ըստին
իսկոյն ա՛նէն կողմից Նօր են վա-
ցու՝. Նայրն ուրելի՛ք է գրել իրենց
հա՛ւար: Բայց է՛յի Վի նոր «կը՛ր, կը՛ր»
հասկացնու՝ է նրանց, որ հա՛ւթե-

բող լինին. առեմսին էլ բաժին կը
հանէ:

Հետոյ շագերը նորից պըռըն են
կերակուր փնորեցու: Մնայրն էր
«կրօր, կրօր» է անուը: Թնչ կայ: Մե-
րը երկնօն երևուը է յի գիշակեր
թռչուն, որ պարբապըռըն է յար-
շակուեցու նրանց վրայ. փոքրիկնե-
րը դողալով գայիս, յընուը են յօր
թերի քակ և ապարըռըն վրանգից:

12. Աղուէս.

Աղուէսն եկաւ խնգիկ, խնգիկ,

Որնէր ունէր կարճիկ, կարճիկ.

Արրոր ուշեց հաւի քարճիկ:

— Մնչ ի՞նչ չայիկ, չայճայիկ,

Չայարարիկ դուշիկ. Էրեր, մնչ,
մնչ:

Աղուէսը պառկեց աղբի քակին,
Աղբի չգեց չաղ հաւի շագին.

Էտրով կը քաւ աղբի քակին,

Որ յօր չը գայ նա յեր քակին:

13. Աագեր.

Չնը, զնը, շարակեր,
Ան ու ապրակ ի՞նչ շագեր,

Եւրի՛ք, որչափ շողայի՛ք,
Կարճի՛ր ուրնե՛ր շուայի՛ք:

Եւրի՛ք, որչափ գեղի՛ ծօր
Որդե՛ր կերա՛յք դու՛ք քղ՛ճուր.
Գնան՛ք, գնան՛ք դէպի քունն,
Զեպ կու՛ր կը քաւ՛ իրիկունն:

14. Էջը հարսանիքու՛մ.

Էջին հրաւէ՛ր ուղարկեցին, թէ
արի՛ հարսանի՛ք: Ասաց. »Անց ինչ,
ես ոչ փող փչող եմ, ոչ էլ պար ե-
կող: Որ ինչ հարսանի՛ք են կան-

չու՛մ, կա՛մ զուրն է պակաս, կա՛մ
փայլո՛ր:

15. Դասարանը.

Ա՛նք դասարանը յի՛ յե՛ծ, շուա-
ւոր և ծախու՛ր սենեակ է. ունի չորս
պարուհան և յէկ դուռ:

Աղակերպների նախարանները դա-
սաւորուած են երկու շարք՝ ազ և
շաբ պարերի երկայնութեամբ: Ա՛նք
նստու՛մ ենք քոյգ քոյգ: Իւրաքանչիւ-
րիս առջև, գրասեղանի վրայ, դը-

ըռւած են՝ գրիք, փայր, գրիք, թա-
նախանձան և Նարիր:

Անք դիմացն է գրնւոն վար-
ձապարի աւթիոնը, կողքին Նի գրա-
փարապակ, որի վրայ գրուի ենք կաւ-
Զով և յետոյ սրբուի զնգոյով:

Ապարերին կարած են զանազան
կենդանիներն ու բոյսերի պարկեր-
ներ և երկու խարտիչ:

Մշակերտներին արգելուած է
թղթի կամ կաշի կտորներ չգել
շարակի վրայ:

Պատահողոյն Նենք բոլորս դուրս

ենք գնուի թակը խաղալու, իսկ օ-
րապահը թայ է անուի պարուհան-
ները, որպէսզի դասարանի օրը Նախ-
րուի:

16. Երկու և Նի.

Երկու ականգ ունիս, Նի բերան,
Խաւկապիր դու շաւ.

Մշակարհիս վրայ կը շտա շար թան,
Ու խօսիր սակաւ:

Մեջերդ երկու ունիս, Նի բերան,
Խաւկապիր դու շաւ.

Աշխարհիս փրայ կրթեան և շարքան,
Ու պարտիր սակաւ:

Պու երկու շտաֆ, իր բերան ունիս,
Կապաւոր ինչ լաւ.

Անբողոք Դաւերով պիտի աշխարհու
Եւ ուրեւ սակաւ:

17. Երեւ չուկ.

Աի շահուա՛կ կային երեւ չուկ.
Տէկը խելո՛ք և պոռ իր, իշար՝ Կա-
ճարչակ և խազ, իսկ երրորդը՝ ծոյր,
Վարկուր և անհոգ:

Աի որ չկնորսն ունկան չգեւ
Ի՞նչ:

Առաջին չուկն ապարուսեւ իր
խելո՛ք, երկրորդն իր Կաճարչակու-
թեամբ, իսկ երրորդը՝ ծոյր՝ բռ-
նուսեւ ու քապակուսեւ:

18. Բաղիկ.

– Բաղիկ, բաղիկ, կարտիր բաղիկ,
Ուր եւ գնուա՛կ կաճայ կաճայ,
Չագուկներդ չորս կողմի առա՛ծ:
– Եւ գնուա՛կ եւ՛ զուր գրնեղու,
Չագուկներս յուանայու,

Զագուկներս Նախոր Նախոր,
Իսկ ծոց քղալին են անՆախոր:

19. Ահարք է Նախոր լինել.

Առաւօրեան Զաւինն ու Արարա-
շար Նրնուն են դասարան:

— Կոչ քուէք ինչ չեր չեռներ, ա-
սուն է վարձապետը: Զաւ, որ Նա-
խոր ես, Արարաշար, գնա քեզ: Իսկ
որ, Զաւին, շար կեդրոյ չեռներ
ունիս. Նախոր չեն նոյնպէս ոչ կո-
շիկներդ, ոչ էլ հագուարդ: Ինքնո-
րեւ, շուրով գնաս քունն և ստես

Նախկին, որ դարձուն չեն ըն-
դունուն անՆախոր աշակերտներ:

Զաւինն աւօրից կարճա՞՛ լե-
րադարձաւ քուն, կարգի բերել շո-
րերն ու կոշիկները, շաւ շուայունց
և չեքոյ կրկին եկաւ ուսունՆարան:

20. Ծոց և զանաւէր.

Ծոցն ասուն է. «Այսօր կը խա-
ղաւ, վաղը կը սովորել»:

Զանաւէրն ասուն է. «Այսօր կը
սովորել, վաղը կը խաղաւ»:

21. Աշխարհմիջ.

Անդուն թռչուն է ծաղկէ ծաղիկ
և հիւր հաւաքուն յետը շինելու հա-
ւար:

Քոյրիկ թռչունները երգելով շի-
նուն են իրենց բները:

Արգիւնը պաշար է կրուն, իր աւ-
բարները լցնուն:

Եունը պահուն է իր ցիրոց ցունն
ու հօրերը:

Ձին խաշուն է սաղակն ու կառք:

Ելն արօրին լծուած՝ վար է ա-
նուն:

Քարին հուն է երկնի աւսերը:
Աւսերն անջրե են ցաւիս, բոյ-
սերը գրուն:

Արեգակը լուսաւորուն է և ցա-
խայնուն երկիրը:

Հալքուիսը հալ է թխուն:

Որնադիրը քներ է շինուն:

Անեմին էլ աշխարուն են. աւե-
նից յեծ և գեղեցիկ բաները աշխա-
րասէր և խելոք Նարդկանց գոր-
ծերն են:

22. Փոքրիկ Պեռնդը.

Փոքրիկ Պեռնդն աւելի խաղալ էր սիրուն, քան սովորել: Ճննդեան ցունին նա նուէր պապաւ իր գիրք: Առեմքն ասուն էին, թէ Պեռնդն այդ գրքից լաւ լաւ բաներ պիտի սովորի: Այս որ լսելի նա, ասաց. «Պէ՛հ, սիրուն գրքոյկ, Տօքս եկ, ցեաններ. իմացածդ ասա՛ ինչ յէկ յէկ»:

Պեռնդը գիրքը ցարաւ ահանգիւն. բայց գիրքը նրան բան չասաց, ուրիշ դէն չգելի և ասաց. «Կորիւր, յի-

Տար գիրք, իմ խաղալիքը ինչնից լաւ է»:

Քիչ յետոյ ներս եկաւ նրա ընկեր Վարդանը, փերցրել անկիւնուն ընկած գիրքը և սկսել բարձր շայնով կարդալ: Պեռնդն ուշադրութեամբ լսուն էր. նրան շատ դիւր եկան Վարդանի կարդացած լաւ պարտաւորումները:

Այնուհետեւ Պեռնդը սիրելի գիրքը. իր երկու աւսից յետոյ նա ինքն էլ արդէն գրուն, կարդուն էր:

23. Գարուն.

Գարուն է: Օդը քաֆ ու պայ-
ծառ է: լեռները գլուխները դեռ
սպիտակին են քալիս հեռուն, իսկ
դաշտերն արդեն ցարդարունաժ են
գոյն գոյն ծաղիկներով: Օդը լի է
անոռ հոտով: Թռչուններն ուրախ
երգուն են ծառերի վրայ:

Երեխաները գիւղից դուրս, կա-
նաչ ճարգագետնուն խաղուն են,
փայուն են, ծաղիկ են խաղուն, փրն-
գեր կապուն: Արանց ցուարք շայ-
ները շուն են հեռուից:

24. Ամսուշակներ.

Կապոյր գլխով, կանաչ ոտով,
ես ծաղիկ եմ անոռ հոտով.
Թէն քունկա փոքրիկ է, ցած,
Արօքներուն ճիշտ թափ կապած,
Բայց իմ փունգը աճեմք քան,
Թէ աղփարի, թէ ճեծարան,
Իբրեւ գարնան առագիւն ցարդ,
Անունուն է ճիշտ աճեմ իմ ճարդ:
ես եմ սիրուն գարնան գուշակ,
Իմ անունն է ճամուշակ:

25. Գոյները.

Զրնն սպիւրակ է.

Նժուրը սև է.

Ոսկին դեղին է.

Կակաը կարճիւր է.

Մերեք կանաչ է.

Երկինքը կապոյր է.

Մանուշակը..... Նանուշակա-
գոյն է:

26. Նիւե.

Նիւե, արե, եկ, եկ,
Կարճիւր արե, դուրս եկ,

Նախշուն խորին վեր եկ.

Նախշուն խորին ցրտիկ արւն,

Վեր ոգխարին Նիւե արւն,

Որ գալը գալ, իճալ արւն:

27. Գառնիկ.

Վի սպիւրակ, սիրուն գառ կար:
Վի օր նա Նօր եւր գնալ դաշտը:
Մայրն արածուն էր, իսկ գառնիկն
իրեն հաճար իսաղ էր անուն, թռչ-
կորուն էր այս խորից այն խոր,
այս փոսից այն փոս: Մայրը իրա-
րուն էր նրան. «Հանգիստ կալ,

որդի, զգոյշ կայ. կրնկնես զաժ,
որդ կը զաւր»: Բայց գառնիկը չէր
շտու՛մ Նօր իւստիւն. շարունակ վազ-
վըպու՛մ, թռչկոյրու՛մ էր այս խորից
այն խորը, այս փոսից այն փոսը:
Ա՛հ էլ յանկարծ, Նի Նեժ խոր կար
այնպէտ, ուշեց այդ խորից զարկել
զաժ. որն ոյորուեց, Ննայ քակիւն
ու կոյրրուեց:

* * *

Լսիր, որդեակ, Նօրդ իւրապիւն:

28. Կապաստակ.

Ա՛հ վապիր այդչափ արագ,
ի՛նք սիրունիկ Կապաստակ.
Եսար պարիկ ես քակաւիւն,
Թաքիկներդ կը յոգնիւն:

29. Անւշրե.

Անւշրե, անւշրե, զաժ արի,
Բուսցուր ցորեւն ու գարի,
Բուսցուր ծաղիկ, կանաչ խոտ,
Անշէ փոշի, Նախշէ օդ:
Անւշրե, անւշրե զաժ արի,
Գալդ առեւնուս բարի:

30. Լորի խրատը.

Լորը Տեճապրեց շագերին, ցորենի
արքից հանեց նրանց և քարաւ դաշ-
քը, որ թռչել սովորեցնի: Երբ ա-
ճենիս կաճաց կաճաց փարձուցին
թռչելու, Դողուսեց նրանց և այս պա-
րուէրը քուեց. «Որդիք, աւաւ, զգոյշ
կայե՛ք Տարդուց, Ըանաւանդ երբ
քեանե՛ք, որ կռայաւ, գեղնից խար
փերցնի. իճայե՛ք, որ չեց պիտի խփի.
խփոյն թռե՛ք, որ ապաքուե՛ք»:

Շագերից շէկը փրայ բերեց. «Բա-
ւնն Դաճանակ ի՞նչ անենի, Ըայրիկ,

Երբ Տարդը խարն առագուց շէնին
կաճ Ծոյունը պահած լինի»:

Այլը պարասխանեց. «Էլ ի՞նչ
չունի՛ր ասելու, որդի. դու ի՞նչ խրա-
տը բնու՛մ էս ասել»:

31. Ըանապարհորդը և աղբիւրը.

Սեճառուայ ըն շոգ օր Ըանապար-
հորդն եկաւ աղբիւրի ծօր: Աս շոգ-
նած ու իրարնած էր և սաւորիկ ծա-
րաւ: Կռայաւ, կուշր խճեց և նըս-
տեց խարին, որ հանգարանայ:

Ասոր գուրը ցովապրեց Ըանապար-

հորդին, բայց քիչ յայտնի նա չգաւ,
որ երևանդ է: «Ահ իւ, թռնաւոր
զուր, աւաւ նա՛ն դառնալով դէ-
պի աղբիւրը. ինչո՞ւ թափեցի ին-
զրից»:

Աղբիւրը թօտեց. «Արաւելու՛ն ես,
բարեկաւ՛, թոյն չը կայ ի՛նձ էգ. ինձի
ես յանցաւոր: Ասոր զուր թափի
յոգնած ու իրարմած և ի՛նչ ես յեղա-
դրու՛ն»:

32. Գառնիկի շայր.

Աշունն եկաւ. կարճրած ինչոր-
ները թափուլով էին ծառերից: Չա-
րա՛ւէի գառնիկը գնաց ծառի քակ,
որ ինչոր ուրէ: Աստաւը Էրպոյն
առաւ, թափեց գառնիկին և ի՛նչ հե-
ռու:

Փոփոխ կեանքանքն շայ լինելով
եկաւ Վօր Վօր: Ասորը նրան հարց-
րեց.

- ինչո՞ւ կուգաս, դու գառնիկ.
- ինչպե՛ս ծեծ կերայ ես, Վայրիկ.
- Ո՛վ ծեծեց ինչ, ի՛նչ գառնիկ.

- Մի պառաւ կին, ի՞նչ Տայրիկ.
- Ինչո՞ւ ծեծեց ինչ, գառնիկ.
- Ժառի քանկն էի Տայրիկ.
- Ինչո՞ւ ծեծեց ինչ, գառնիկ.
- Մի Զրպոյրոյ, ի՞նչ Տայրիկ.
- Ո՞ր քանիք իսկեց, գառնիկ.
- Ուրիկներիս, ի՞նչ Տայրիկ.
- Ի՞նչպէս շայիր, դու գառնիկ.
- Մէ, Մէ, Մէ, Մէ, ի՞նչ Տայրիկ:

33. Երեւ թիթեռնիկ.

Նշուին էր. բարակ անշուն էր Տա-

դու՛ր երկնից: Երեւ թիթեռն՝ կարծիք,
սպիրակ ու դեղին՝ անշուն քան
Տայրին. դէս ու դէն ընկան, ի՞նչ կա-
կաց քեռան, Տօրեցան ու ինդրեցին.
- Կակաց, ա՛յ կարծիք կակաց, թեր-
թիկներդ բաց արա, յոգնած ընկեր-
ներիս քեղ արա. քեռ՝ անշունք թր-
գեղ է Տայ, Տեւի՛ք Տրսու՛ր եւի՛ք, ի՞նչ քեղ
չու՛նեմի՛ք Տրնեցու:

- Ես կարծիք թիթեռնին Տրայն քեղ
կը քաւ՛, իսկ դեղին ու սպիրակ
թիթեռներին՝ չեմ քայ:

- Իսկ ես չեմ բաժանուի ի՞նչ ըն-

կերներից, ասաց կարճիւր թիւեր.
աւելի շաւ է, յէկտոյ ընամբ, յէկ-
տոյ ընունեմբ, քան ընամակ աստեմ
ես:

Թիւերնէրը հեռացան, իւրերի
յէզ ցեսան ըն շուշան, ըստեցան
և իմորեցին.

— Եւշան, այ Էրմակ շուշան,
թերթիկներդ քայ արա, յոգնած ըն-
կերներիս ցեդ արա:

— Շաւ, սպիտակ թիւերն ցեդ կը
ցաւ, իսկ դեղին ու կարճիւր թի-
ւերնէրն ոչ:

Թիւերնէրը նորից հեռացան. այս
անգամ էլ ըն դեղին նարգից ցե-
սան, ըստեցան, իմորեցին նոյնը,
քայ նարգիցն էլ ընացն դեղին թի-
ւերն էր ուշուշ ցեդ ցաւ:

Իււղէրը ընացել էին շուարած:

Սերեգակը վերից աւեմ քան ցե-
սել էր ու շաւ. նա երեմ ընկերների
սէրը հաւանեց, իւղէաց և աւելոր
դէն հեղոմ ցախաւորեց նրանց:

34. Զեռն.

Զրն էր գայրս փարթի, փարթի.
 Աղջկայրն առայ. «Բանս փար է»:
 Սառաւն առայ. «Մոցիս կորաւ»:
 Գայրն առայ. «Քորիս դեղ է»:

35. Կոր քարի.

Ահա հասաւ Կոր քարի,
 Քեցր քերեց Կոր քարի.
 Մանր քղոց ուրախ օր,
 Բարի ցաւակ եօրն ու Վօր:
 Մանր քղայքն են ուրախ,

Ունին կաղին, գոցինաղ,
 Ապորի չիւ, չափի, թուլ,
 Քշար, ունար և ընկոյ:
 Մանր քղայք, չր Վոռնաք,
 Աղջկարեհունն չէք Վեմակ.
 Ուրիշ շար իւեղէ քղայք կան,
 Աղջկար ու անօգնական:

36. Դաւանակ.

Մէկ Կոր քարուլ Վիւր հասնե-
 լու հաւար պէտք է ապրել երեք հա-
 րիւր փարսուն և երեք օր, կա՛մ յի-

սուն և երկու շաբաթ, կամ ցամառ
և երկու ամիս:

Սեռագին ամիսը կոչուել է յու-
նուար, երկրորդը՝ փետրուար, եր-
րորդը՝ մարտ, չորրորդը՝ ապրիլ,
հինգերորդը՝ մայիս, վեցերորդը՝ յու-
նիս: Հետոյ գալիս են՝ յուլիս, օգոս-
տոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նո-
յեմբեր և դեկտեմբեր ամիսները:

Սեռիսն ունի չորս շաբաթ, շաբա-
թը՝ եօթն օր, օրը՝ իսկ և չորս խալ,
կամ ինչ ցերեկ և ինչ գիշեր:

Խալերն էլ ունեն իրենց փոքրիկ

Վաստիք. այսպէս՝ իւրաքանչիւր խալ
ունի վաթսուն ընկ, իւրաքանչիւր
ընկ՝ վաթսուն վայրկեան:

Սեռն ինչ դաս կուրել է յսուն
ընկ:

37. Օրերի իւսակցութիւնը.

- Բարե ինչ, երկուշաբթի:
- Սուրճու բարին, երեքշաբթի:
- Ինչպէս է չորեքշաբթին:
- Կինգշաբթիի հետ գնացել է ա-
սելու ուրբաթին, որ շաբաթ օր

պարտաւորէ՛ կիրակի օրը Տիասին
գնան պօսանիք:

38. Չորս եղանակ.

Աւարտը քաջիս է շնծայիկ,
Ապրիլը՝ կապոյր Տանուշակ.
Ապրիսին բայւոռ է վարդը,
Առիակը երգոռ՝ անուշակ:

Հռնիւր Տեղ իւր է քաջիս,
Իսկ յուլիսը՝ առաւ ցորեն.
Օգոստոսը՝ քանիչ ու ինչոր
էւ ուրիշ շար հասուն Տրգեր:

Աւայտե՛րքերը Տեղ քաջիս է
Իւաղողի բոյոր քեւակը.

Խոկտե՛րքերը՝ կարճիք գինի,
Նոյե՛րքերը՝ բողկն ու քակը:

Պեկտե՛րքերին չիւն է գալիս,
Հռնուարին ծածկւոռ՝ սար ու չոր:
Փեպրուարին սկաւոռ է
Փոփոխակի ցուրտ ու քա՛հ օր:

Ահա աշապէս բոյոր քարին
Թաւալոռ է չորս եղանակ.
Այս պարճառով չորս Դարձակ,
Չորս եղանակ է Տեղ քերոռ:

39. Դուսին և արեգակ.

Ա՛ր օր յուսնեանն սաայ արեգակին. «Ես ին որդին եմ. թնչ կը լինի, որ յի չեմք հագոռար կարեւ թնչ հաւճար»:

Արեգակը պարսաւսանեց. «Ա՛ր հասակի հագոռար կարեւ, քանի որ դու ոչ յի օր չես ընտել յի չափար»:

* * *

Երբ քուր շնորհիք գաւ,
հայ քուր, ուշի գաւ:

40. Աղբ և էշ.

1.

Աղբն ու էշն ընկերացան և գնացին չորն արածեցու: Խրիկունը ընկնէիս յար դարչան, որ գան քուն:

Էշն սաայ. «Ես սաարիկ յոգնած եմ, ուղբ եղբայր. թնչ կը լինի, թնչ շալակդ առնես յի քիչ քտի»:

Աղբը չոփեց, էշը նարեց ուղբի յէգֆին, ու եկան:

2.

Եկան, եկան, Զանապարհի կէսին

Տրան յի չոր: Առդրն ասայ. «Ել
եղբայր, բաւական չէ, վէր արի յէգ-
ֆրս»:

Ելր պարասրանեայ. «Քնչ կը յի-
նի, չորն էլ հանես, յեպոյ»:

3.

Եկան, եկան, հանդիպեցին յի
Տեժ գրի, որի վրայ յի նեղ կաճուրդ
կար: Առդրն ասայ. «Բաւական է,
ինչքան շաղկեցի. դէ հիշա վէր ա-
րի յէգֆրս»:

Ելր պարասրանեայ. «Քնչ կը յի-
նի, յինչեւ աչարեղ բերել ես, կա-

ճաշդն էլ անց կայնես»:

Առդրն այս անգամ էլ քան չա-
սայ, կաճուրդն էլ անց կայրեայ և
ասայ. «Պէ վէր արի յէգֆրս»:

Ելր պարասրանեայ. «Չէ, որ
յինչեւ աչարեղ բերել ես, յինչեւ
տուն էլ պիտի տանես»:

Առդրն հաճեցաւ յինչեւ որ
եկաւ և անհաճ չեղ զարշաւ դէպի
կաճուրդը. կաճուրդի վրայ վեր վեր
թռաւ, թափ տուեայ իրեն, և էլ
գոռուեայ գրի յէգ:

Ուղարկ խաղը կամ ուրազի վրայ կը
բռնի:

Ուղարկն սասային. «Ինչո՞ւ վրայ
ծուռ է»: Մասայ. «Ինչս է ուղիղ, որ
վրայս ծուռ էր լինի»:

Ուղարկ գրայով ջեն գրի:

Ուղարկն ինչքան էլ սասակի, կաշին
ձի էլի բեր կը լինի:

Երես քուրին, սասաւս էլ ուշեց:

Յ Ա Ն Կ

Նիւթերի եւ

ուղղագրական կանոնների

1. Լուսաբաց.

Վերնագիրը, ինչպէս և ոտանաւորի տողերի
առաջին բառը գլխատառով են գրւում: Ա ձայ-
նաւորից յետոյ վ հնչիւնի գրութիւնը ւ տառով:

2. Մեր ընտանիքը.

Գլխատառի գործածութիւնը գրուածքի և պար-
բերութեան սկզբում, վերջակէտից յետոյ, յա-
տուկ անունների մէջ:

3. Մեր տունը.

Տողադարձ:

4. Փոքրիկ Աշխէնը.

Չակերտ:

5. Խաղողի ողկոյգը.

Կրկնութիւն:

6. Բարեսիրտ Վարդունին.

Ը տառը բառի վերջում:

7. Փայտէ ամանը.

է տառը բառի սկզբում և վերջում:

8. Կատուն.

Շեշտ, հարցական և բացականչական:

9. Յիմար մկները.

Այ, նա, իւ երկբարբառները:

10. Երկու աքլոր.

Կրկնութիւն. ւ տառը բառի վերջում ի տառից
յետոյ:

11. Կենդանիների լեզուն.

Կենդանի, ձագ, ձգել, երբեմն, մօտ, մօր,

12. Աղուէս.

յետոյ, յարձակուել, աղուէս- բառերի ուղղա-
գրութիւնը:

13. Սագեր.

Ո տառը բառի սկզբում: Դէպի, մօտ, որդ
բառերի ուղղագրութիւնը:

14. Էջը հարսանքում.

է և ե տառերը բառերի սկզբում:

15. Դասարան.

Կրկնութիւն: Մէկ, քարտէզ, որպէսզի, յետոյ,
յատակ, աջ, ձգել, զոյգ, օղ, թուղթ, դուռ,
ամբիոն բառերի ուղղագրութիւնը:

16. Երկու եւ մի.

Ականջ, աչք, ձեռք, խօսել և աշխարհ բառե-
րի ուղղագրութիւնը:

17. Երեք ձուկ.

Այ, ոյ, իւ երկբարբառների կրկնութիւն.— ըորդ
վերջածանցի գրութիւնը: Խելօք և անհոգ բառերը:

18. Բաղիկ.

Ցատուկ անունների վերջին վանկի է տառը:

19. Պէտք է մաքուր լինել.

Պէտք, առաւօտ, կօշիկ, ամօթ, յետոյ բառերը:

20. Ծոյլ եւ ջանասէր.

Կը մասնիկի գրութիւնը:

21. Աշխատանք.

Գլխատառի կրկնութիւն. վերջակէտի գործա-
ծութիւնը: Արօր, հօտեր, խելօք, աշխատասէր,
թռչել, կառք, մըջին, անծրել, տիրոջ բառերի
գրութիւնը

22. Փոքրիկ Ղեւնդը.

Ղեւնդ, տօն: մօտ, նուէր, գէհ, դէն, մէկ, ար-

23. Գարուն.
 24. Մանիշակներ.
 25. Գոյներ.
 26. Արեւ.
 27. Գառնիկ.
28. Նապաստակ
 29. Անձրեւ.
 30. Լորի խրատը.
31. Ճանապարհորդը եւ
 աղբիւրը.
 32 Գառնիկի լացը.
33. Երեք թիթեռնիկ.
 34. Չմեռ.
 35. Նոր տարի.
 36. Ժամանակը.
37. Օրերի խօսակցութիւնը.
 38. Չորս եղանակ.
 39. Լուսին եւ արեգակ.
 40. Ուղտ եւ էջ.
- ուս, յիսար, յետոյ, ձգել, բարձր, անկիւն, վար-
 ղան բառերի գրութիւնը. ասն:
 Վ հնչիւն ունեցող ու տառը:
 Արօտ, թէեւ, մարդ, զարդ բառերը:
 Եւ—և, Գոյներ արտայտող բառերի գրութիւնը:
 Հրամայական:
 Կրկնութիւն: Մօր, խօսք, մէկ, որդի ոտ, հետ,
 յանկարծ, թռչկոտել բառերը:
 Մի՛ արգելականը. յոգնել, օդ:
 Վ հնչիւն ունեցող ու-ի գրութեան կրկնութիւն:
 Հրամայականի էք վերջաւորութիւնը: Որդի, խօսք,
 մարդ:
 Դէպի, մէջ, յոգնած, յանցաւոր, աղբիւր, շոգ
 ճանապարհորդ:
 Հարցական, բացականչական նշանների կրկն-
 ութիւն: Գծի գործածութիւնը. ստորակէտ, մի-
 ջակէտ, վերջակէտ: Մօր, մօտ:
 Ը ձայնաւորը բառի սկզբում. բութի գործածու-
 թիւնը. դէս ու դէն, մէկտեղ, սէր, յոգնել. ընկ-
 նել, ընկեր, խղճալ, խնդրել
 Չակերտի կրկնութիւն. աղքատ բառը:
 Հօր, մօր, անօգնական, ընկոյզ, հետ, ահա, խեղճ
 աղքատ:
 Բութի, —որդ վերջածանցի, այ, եա, եօ, իւ
 երկբարբառների կրկնութիւն: Ամիսների անուն-
 ների գրութիւնը. պէտք, մէկ, եօթը, բոսլէ,
 յիսուն, վաթսուն, վա՛յ բկեան, հարիւր, հինգ:
 Շաբաթուայ օրերի գրութիւնը: Զրօսանք, խօ-
 սակցութիւն, Աստծու:
 Ամիսների գրութեան կրկնութիւն: Մրգեր և
 ծաղիկներ արտայայտող բառեր:
 Հազուստ և շնորհք բառերը:
 Կրկնութիւններ: Ընկեր, ընկնել, յետ, յոգնած,
 յետոյ, մէջք, կէս, վէր արի, վեր թռաւ, դար-
 ծան, եղբայր, ուղտ, կամուրջ, անգամ, գդալ,
 անխօս, ճանապարհ:

